

ŠKOLITELSKÝ POSUDEK

Karolína Drcmánková: *Princip vstřícnosti a antropologické bádání*

Diplomová práce, Ústav etnologie FF UK, Praha 2015, ss. 56.

Nápadným rysem diplomové práce slečny Karolíny Drcmánkové je výrazná neobvyklost vyčteného tématu: jde o pokus, nicméně s afirmativními výsledky, aplikovat či přenést do etnologie tzv. princip vstřícnosti, jenž je dobře znám z analytické filozofie; speciálně je spjat s Quinem a nejvýrazněji snad s Davidsonem. Jak se mi zdá, v obecné rovině je princip vstřícnosti osnován postulátem racionality, jenž – jak ukazuje přítomná diplomová práce – značí pojem klíčový; postačí uvést zejména čtvrtou část: „Pojetí racionality“; již tím je dán apel na univerzalitu rozumu a nepřipustnost takových v etnologii proslulých pojmů jako mystická participace nebo pre-logismus. Vstřícnost totiž znamená preferenci teorie, která umožňuje pojímat chování mluvčích jako koherentní a racionální, to jest jako jednání založené na koherentním souboru postojů reflektujících reálný stav světa, přičemž vstřícnost ukazuje dvojí zřetel, alespoň u Davidsona, zřetel koherence a korespondence (dvojí pojetí pravdy nebylo, zejména v raném neo-pozitivismu, vždy souladné). Davidson, inspirován Tarským, soudí, že není-li totiž možné vysvětlit pravdu z korespondence struktury výroku se strukturou světa, je naopak možné vysvětlit strukturu světa ze struktury pravdivého výroku. Pravda se tak stává, jak v této souvislosti podotýká Peregrin, z předmětu metafyziky jejím nástrojem. Ale je zbytečné ztratit se v rafinovanosti analytické filozofie. Pro etnology je bezpochyby zajímavější, že Davidson ve studii o pojmovém schématu zmiňuje Whorfa (speciálně jeho stať *The Punctual and Segmentative Aspects of Verbs in Hopi*), ale zdá se mi, že jde spíše o ilustraci, jež souvisí s Davidsonovým zájmem o jevy jako relativita, nesouměřitelnost či translabilita. Je však pravda, že zájmy a úvahy, ať už Quinea nebo Davidsona připomínají počínání lingvistických antropologů (gavagai či jazyk džungle); uvážíme-li takovou maticovou lingvistiku Pikea, jsou terénní jazykovědci

poněkud jinde. U nich se konkrétní metodika opírá o vypracovaný koncept jazyka.

Vraťme se však k naší autorce, která po případných úvahách o souměřitelnosti, ať feuerabendovské nebo kuhnovské, polemizuje s relativismem, jež staví do protikladu k racionalismu (je dobře, že připomněla onen svár o racionalitu, o níž se debatovalo hojně především v britské sociální antropologii, například Martin Hollis); nechybí ani proslulý případ afrických Azandů, ale – jak naznačeno – celé dílo Karolíny Drčmánkové vrcholí pátou částí: „Argumenty proti relativismu“. Podle mého však vyznačuje etnologii hra relativismu a univerzalizmu, hra singularity a obecniny; je otázka, do jaké míry lze uvažovat o prolnutí, o kompromisu či dokonce nedůslednosti. Zásluha autorčina tkví ve skutečnosti, že provedla řadu konceptuálních analýz, přiblížila nejen princip vstřícnosti v trojí perspektivě, nýbrž i princip humanity a ovšem otázku debat kolem hodnoty a obecnosti rozumu; takto, řekl bych, předkládá dílo slečny Drčmánkové řadu námětů, vztahujících se k samotným základům teorie o metodologie naší disciplíny; v tomto počínání vězí základní přínos práce, již vyznačuje rovněž výrazná schopnost jasného výkladu, jemuž snad – jak doufám – nehrozí postoj dogmatického racionalismu? Na závěr si dovoluji malou poznámku: abstrúzní úvahy Quinea a Davidsona v dikci analytické filozofie, „jakoby“ ignorovaly zkušenosti a výsledky terénních lingvistických antropologů.

Práce slečny Drčmánkové je vysoce inspirativní; obhajoba by mohla rozvést řadu námětů. Lze jen litovat, že nebyla věnována dostatečná pozornost překlepům a pravopisným prohřeškům. V každém případě je možno konstatovat, že dílo splňuje nároky kladené na diplomovou práci; navrhuji klasifikovat jedna – až – dvě.

Doc. Dr. František Vrhel
Ústav etnologie FF UK
Školitel

Praha, 27. 08. 15.